

लॉकडाऊनच्या काळातील मुंबई विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या कार्याचा आढावा

सुधीर पुराणिक

प्रभारी संचालक
राष्ट्रीय सेवा योजना
मुंबई विद्यापीठ
nss@mu.ac.in

शासनाने कोविड-१९चा प्रसार सुरू झाल्यानंतर 'घरी रहा, सुरक्षित रहा' हे धोरण राबविण्याचा निर्णय घेतला व तसे आदेश राज्य व केंद्र शासनाने दिले. राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी हा आदेश सर्वसामान्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी, नागरिकांनी कोणती काळजी घ्यावी हे शासकीय संदेश नागरिकांपर्यंत पोहचविण्यासाठी डिजिटल बॅनर्स, पोस्टर्स आणि व्हिडिओ तयार केले आणि ते यूट्यूब, फेसबुक, इंस्टाग्राम व ट्विटर यांच्या माध्यमातून समाजात प्रसृत केले. असे एकूण ९०८७ पोस्टर्स व २००७ व्हिडिओ सोशल मिडियात सातत्याने फिरत होते.

सर्वात प्रथम तयार झालेला व्हिडिओ भाईंदर येथील एल. आर. तिवारी अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचा होता. या व्हिडिओमध्ये मा. कुलगुरु प्राध्यापक श्री. सुहास पेडणेकर, प्र-कुलगुरु प्राध्यापक श्री. रवींद्र कुलकर्णी, कुलसचिव डॉ. अजय देशमुख, क्षेत्रीय रा.से.यो. संचालक श्री. कार्तिगेयन, राज्य संपर्क अधिकारी डॉ. अतुल साळुंके यांनी नागरिकांना घरी राहण्याचे, नवीन छंद जोपासण्याचे, नवनवीन ज्ञान मिळविण्याचे, स्वतःच्या घरातील ज्येष्ठांची योग्य काळजी घेण्याचे आवाहन केलेले होते. यातून प्रेरणा घेऊन रा.से.यो.च्या अनेक स्वयंसेवकांनी रोज नवे पोस्टर्स व व्हिडिओ तयार करून सोशल मिडियावर प्रसारित करण्यास सुरुवात केली. यांतूनच पुढे विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचे फेसबुक पेज, इंस्टाग्राम अकाउंट व ट्विटर हॅन्डल सुरू करण्यात आले ज्यातून अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोहोचणे सुकर झाले. या दरम्यान तीन विद्यापीठे, मुंबई विद्यापीठ, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, तसेच युनिसेफ, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन व प्रादेशिक संचलनालय, पुणे या सर्वांनी मिळून राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवकांसाठी दोन प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केले होते.

रा.से.यो.च्या ५००२४ स्वयंसेवकांनी उत्स्फूर्तपणे स्वतः तर 'ओरोग्यसेतू ऑप' डाऊनलोड केलेच पण २,६७,५४३ लोकांना ऑप डाऊनलोड करण्यास व वापरण्यास उद्युक्त केले. 'दिक्षा ऑप' डाऊनलोड करून २०,००० पेक्षा अधिक स्वयंसेवकांनी IGOT चे प्रशिक्षण पूर्ण केले. १४८ महाविद्यालयांनी कोविड-१९संबंधी जनजागृती करण्यासाठी ऑनलाईन प्रश्नमंजुषा तयार केल्या. यामध्ये ६५००० पेक्षा जास्त जणांनी सहभाग घेतला होता. सर्व सहभागी लोकांना ई-प्रमाणपत्र देण्यात आले.

मुंबई विद्यापीठाच्या रा.से.यो. विभागाच्या पुढाकाराने विद्यापीठाचे मॉडेल महाविद्यालय, विजयालक्ष्मी दळवी महाविद्यालय, तळरे यांच्यासोबत 'पाणी' या विषयावर पहिली आभासी परिषद घेण्यात आली. या परिषदेचा विषय 'पाण्याच्या आरोग्याचे व्यवस्थापन आणि कोकणातील, विशेषतः सिंधुदुर्गातील जलस्त्रोत' हा होता. या परिषदेचे उद्घाटन मा. कुलगुरुंच्या हस्ते करण्यात आले होते. या परिषदेचे बीजभाषण रेमन मॅगसेस पुरस्कार विजेते जलपुरुष श्री. राजेंद्रसिंहजी यांचे होते. अशीच दुसरी कार्यशाळा 'कोविड-१९ आणि अधिक' या विषयावर होती. याचे बीजभाषण महाराष्ट्र आरोग्य विद्यापीठाच्या माजी कुलगुरु डॉ. मृदुला फडके यांनी दिले. या उपक्रमात ॲमिटी विद्यापीठासह मुंबई विद्यापीठाच्या मॉडेल कॉलेज विजयालक्ष्मी दळवी महाविद्यालय आयोजक होते. बांद्रे येथील आर. डी. नॅशनल महाविद्यालय व मुंबई विद्यापीठाच्या रा.से.यो. सेवायोजना विभागाच्यावतीने 'समाजाविकासासाठी युवक' या विषयावर २७ मार्च ते ११ एप्रिल २०२० या दरम्यान चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले होते. यामध्ये आंतरराष्ट्रीय पातळीवरूनही सहभाग नोंदविला गेला.

सध्या स्वयंसेवक 'कोविडमुळे येणारा कलंक व दुरावा' (Stigma and Discrimination) यावर काम करत आहेत. यासाठी दोन वेगवेगळी प्रशिक्षण शिबिरे आयोजित करण्यात आली होती. युनिसेफच्या तज्ज्ञ मार्गदर्शकांनी स्वयंसेवक व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन केले होते.

आघाडीवरील लढाई :

पाचशेपेक्षा अधिक स्वयंसेवक मुंबईत 'कोविड योद्धे' म्हणून लढत आहेत. गरजूंसाठी अन्न तयार करणे, अन्नपुरवठा साखळीत काम करणे, पोलिस मित्र म्हणून पोलीसांसोबत काम करणे यांसोबतच शासकीय कार्यालयांसोबत काम करणे अव्याहत सुरू आहे.

दहिसरच्या ठाकूर रामनारायण महाविद्यालयातील आठ स्वयंसेवक गोपाळ रायथाथा यांच्या नेतृत्वाखाली २३ मार्चपासून रस्त्यावर उतरून काम करत आहेत. गोपाळच्या माध्यमातून मुंबईतील २१ वेगवेगळ्या स्वयंसेवी संस्थांची एक शृंखला तयार झाली. १९ वेगवेगळ्या ठिकाणी या संस्थांच्या माध्यमातून लॉकडाऊनच्या काळात कम्युनिटी किचन चालविण्यात येत होती. या माध्यमातून ६८ लाखांपेक्षा जास्त गरजूंना जेवण पुरविण्यात आले होते. या अन्नसाखळीला मदत करण्याच्या हेतूने मुंबई विद्यापीठाच्या रा.से. यो. विभागाच्या माध्यमातून दूरध्वनीच्या माध्यमातून विशेष क्रमांक वापरून हेलपलाईन सुरू करण्यात आली होती. मुंबईतील विविध महाविद्यालयांतील ६० स्वयंसेवक पाळ्यांमध्ये या हेलपलाईन सांभाळत होते. दररोज सरासरी ८०० अन्न पाकिटांची मागणी करणारे दूरध्वनी या क्रमांकावर येत होते. लॉकडाऊन उठविल्यानंतर ही हेलपलाईन सुविधा बंद करण्यात आली.

गोपाल रायथाथा व त्यांच्यासोबतचे स्वयंसेवक श्री. ओम गिरी, श्री. देवांश चौधरी, श्री. करण चौधरी व कु. खुशबु दोसानी हे आता होमिओपॅथीच्या डॉक्टर श्रीमती वेदाती पकिअम यांच्या मार्गदर्शनाच्या आधारे व त्यांच्यासोबत आयुष मंत्रालय, भारत सरकार यांनी रोग प्रतिकारशक्ती वाढीसाठी सुचविलेल्या अर्सेनिक अल्बम ३० या गोळ्यांचे पॅकेजिंग व वितरणाचे काम करीत आहेत. आत्तापर्यंत त्यांच्या सहभागातून मुंबईत १० लाख कुटुंबांना या गोळ्या वाटण्यात आल्या आहेत.

रायगड जिल्ह्यातील सुधागड या डोंगराळ व आदिवासीबहुल तालुक्यात शेठ ज.नौ.पालीवाला महाविद्यालय

व सुधागड तहसील कार्यालयाच्या माध्यमातून मुंबई विद्यापीठाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाने २२००० कुटुंबांना या गोळ्यांचे तीन डोस उपलब्ध करून दिले आहेत.

अनेक ठिकाणी रा.से.यो. स्वयंसेवक उत्स्फूर्तपणे पुढे येऊन समाजोपयोगी काम करताना दिसत आहेत. आर. डी. नॅशनल महाविद्यालयाची कु. निकिता जैन रोज आपल्या आई-वडीलांच्या व शेजाऱ्यांच्या मदतीने १५० जणांसाठी कम्युनिटी किचन चालवित होती. यासाठी तिने एका हॉटेलमध्ये काम करणाऱ्या व लॉकडाऊनमुळे उत्पन्नाचे साधन गेलेल्या स्वयंपाक्याला रोजगार उपलब्ध करून दिला.

कुडाळ येथील बॅरिस्टर नाथ पै महिला महाविद्यालय हे विलगीकरणासाठी शासनाने अधिगृहित केले होते. येथील रा.से.यो. स्वयंसेविकांनी महाविद्यालयाचे नियमितपणे निर्जंतुकीकरण करणे, विलगीकरणात असलेल्या नागरिकांची भोजन व्यवस्था करणे, त्यांच्या मानसिक आरोग्याचे संतुलन राखण्यासाठी समुपदेशन आयोजित करणे अशा कौतुकास्पद गोष्टी केल्या.

ठाणे जिल्ह्यातील माजिवडे महाविद्यालयाची कु. रुक्साना शेख या स्वयंसेविकेने शेजारी एकत्र करून त्यांच्या सहकार्याने आपल्या परिसरातील गरीब कुटुंबांसाठी जेवणाची सोय केली. तसेच धान्य वाटपसुध्दा केले. ही स्वयंसेविका स्वतःच्या पाठीवर निर्जंतुकीकरणासाठीचा पंप घेऊन गावाच्या निर्जंतुकीकरणात नियमित सहभागी होत होती.

भिवंडी येथील जी.एम. मोमिन महाविद्यालयाची कु. सना कुवारी रोज ३००० लोकांना तर ठाण्याच्या स्वयंसिध्दी महाविद्यालयाच्या इमरान शेख याने रोज ६००० लोकांना लॉकडाऊनच्या काळात अन्न पाकिटे पुरविली. उल्हासनगरचे वेदांत महाविद्यालय, संस्थेच्या अध्यक्षांच्या मदतीने रोज लोकांना भोजन पुरवीत होते.

के.बी.पी. महाविद्यालयाचा स्वयंसेवक कुमार सिद्राम संगपाळ हा सुद्धा पहिल्या दिवसापासून अविरत काम करतो आहे. व्हि.पी.एम्. महाविद्यालयाचे स्वयंसेवक कु. ऋषीकेश त्रिपाठी, इंद्रीश बडगुजर व इतर स्वयंसेवक पक्ष्यांना, मुक्या प्राण्यांना अन्न उपलब्ध करून देण्यात मग्न आहेत.

मुलुंड वाणिज्य महाविद्यालयाचा स्वयंसेवक कु. वरुण फणसेकर हा लॉकडाऊनच्या पहिल्या दिवसापासून आघाडीवर कार्यरत आहे. सुरुवातीला वरुण भोजन व्यवस्थेमध्ये काम करत होता. आता तो कोविडच्या स्क्रिनिंगमध्ये व्यस्त आहे. या सर्व स्वयंसेवकांनी अतिशय तन्मयतेने काम केले आहे. यांची उदाहरणे सांगण्यासारखी आहेत. वरुणचा वाढदिवस याच कालावधीत होता. पण वाढदिवसानिमित्त अभिनंदन करण्यासाठी येणाऱ्या एकाही दूरध्वनीला त्याने पीपीई किट परिधान केलेले असल्यामुळे उत्तर दिले नाही तर इमरान शेखने स्वतःच्या वाढदिवशी लोकांच्या जेवणात गोडाचा समावेश केला होता.

गुरुनानक महाविद्यालयाचे चार स्वयंसेवक बृहन्मुंबई महापालिकेसोबत काम करत आहेत. कीर्ती कॉलेज, दादरचा स्वयंसेवक कुमार परमेश्वर उफाडे १ जुलै ते १० जुलै या कालावधीत मालाड विभागात थर्मल स्क्रिनिंगच्या मोहिमेत सहभागी झाला होता. लाला लजपतराय महाविद्यालयाची कु. रचना गुप्ता, सिध्दार्थ महाविद्यालयाची कु. श्रुती मोरे, व्हिएसआयटीचा किशोर गुंडेवार, के.सी.चा शिवम पटेल, सोनोपंत दांडेकर महाविद्यालयाची कु. प्रिया पाठक, अण्णासाहेब वर्तक महाविद्यालयाची कु. मुस्कान शेख, विविचा पार्थ जानी, काळसेकर महाविद्यालयाचा अरबाज खान, लांजाची सोशल डिस्टन्सिंगसाठी झटणारी कु मधुश्री पाध्ये, गुहागरचा सिध्देश दळवी, मंडणगडचा विराज जाधव, हेगशेटये महाविद्यालयाचा तन्मय राऊत अशी अनेक स्वयंसेवकांची उदाहरणे देता येतील. ही यादी न संपणारी आहे त्यामुळे सगळ्यांचा नामोल्लेख करणे अशक्य आहे.

आपल्या विभागातील स्वयंसेवी संस्थांच्या मदतीने मुले ज्येष्ठ नागरिकांना घरपोच औषधे, किराणा सामान, फळे, भाजीपाला उपलब्ध करून देत होती. तन, मन व धन या तीनही गोष्टी देऊन तन्मयतेने समाजासाठी

झटणारे हे रा.से.यो.चे स्वयंसेवक हा सदैव अभिमान वाटावा असा खूप मोठा ठेवा आहे.

मुंबईमध्ये सुमारे २०००० सफाई कर्मचारी कार्यरत आहेत. महानगरपालिकेकडून त्यांना ग्लोव्हज, मास्क, सॅनिटायझर इत्यादी अत्यावश्यक गोष्टी उपलब्ध करून दिल्या जातात, पण आपली सामाजिक बांधिलकी जपण्यासाठी आर. डी. नॅशनल महाविद्यालयाच्या रा.से.यो. स्वयंसेवकांनी पूर्ण चेहरा आच्छादित करणारे मास्क तयार करून महापालिका कर्मचाऱ्यांना दिले. हे वितरीत करीत असताना मुलांनी कर्मचाऱ्यांप्रती कृतज्ञता व ऋण व्यक्त केले.

आपल्या स्वयंसेवकांनी व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांनी आपण स्वतः रहात असलेल्या इमारतींचे निर्जंतुकीकरणाचे काम हाती घेतले आहे. हे लिहित असतांना आतापर्यंत १५६ हौसिंग सोसायट्यांचे निर्जंतुकीकरण करण्यात आले आहे.

मुंबई विद्यापीठाच्या रा.से.यो. एकाकांच्या कार्यक्रम अधिकाऱ्यांनी स्वतःचे पैसे देऊन १,२५,०००/- चा निधी उभा केला. या निधीच्या माध्यमातून ३१४ आदिवासी व ११५ इतर कुटुंबांना लॉकडाऊनच्या सुरुवातीच्या काळात शिधावाटप करण्यात आले. अशा पद्धतीचे हे राज्यातील पहिले उदाहरण आहे हे नमूद करताना अभिमान वाटतो. श्री. कामरान अब्बास, श्री. सुरेश लोकरे, श्री. सचिन उराडे, श्री. अनिल तेलिंगे, श्री. मयुर माथूर, श्री. सुशील शिंदे, श्री. दीपक पोंक्षे ही काही प्राध्यापक मंडळींची नावे उदाहरणादाखल दिली आहेत. सर्वच कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची नावे देणे शक्य नाही. बहुतेक सर्व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांनी अनेकांना स्वखर्चाने मदत केली आहे.

प्रत्येक महाविद्यालयाच्या रा.से.यो. एकाकाचे एक दत्तक गाव आहे. दत्तक गावातील स्थानिक प्रशासन व ग्रामस्थ यांच्या संपर्कात स्वयंसेवक व कार्यक्रम अधिकारी सदैव असतात. जेथे शक्य असेल तेथे कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवकांनी कोविडसंबंधी प्रबोधनाचे कामसुद्धा केले आहे. या कोविडच्या साथीत सर्वच संदर्भ बदलले आहेत पण तरीसुद्धा १४८ महाविद्यालयांनी आजपर्यंत १४,७०६ गरजू कुटुंबांना मदत केली आहे. यातील बहुतांश मदत ही तेल, कांदे, बटाटे, हळद, तिखट, मीठ मसाले, साबण, टूथपेस्ट, सॅनिटायझर, मास्क या स्वरूपातली होती. या मदतीसाठी रु. ४३,९८,५२७ खर्च करण्यात आले आहेत. हे सर्व पैसे लोक सहभागातून आलेले आहेत. यामध्ये रा.से.यो.च्या माजी स्वयंसेवकांचा विशेष उल्लेख करावासा वाटतो. एकदा तुम्ही रा.से.यो.मध्ये आलात, की कायमचे रा.से.यो.चे होता हे या माजी स्वयंसेवकांनी सिद्ध करून दाखविले आहे. अनेक महाविद्यालयांचे माजी स्वयंसेवक यामध्ये सहभागी आहेत. रा.से.यो. हा एक उपक्रम नसून संस्काराचा भाग झालेला आहे हे लिहितांना मनापासून आनंद होतो आहे. ही सर्व मदत पोहोचती करत असतांना कोणताही स्वयंसेवक अथवा कार्यक्रम अधिकारी स्वतःच्या घरातून बाहेर पडलेला नाही. दूरध्वनी

व नेट बॅकिंगच्या साहाय्याने ही मदत दत्तक गावातील अथवा जवळचे दुकान शोधून करण्यात आलेली आहे. सफाळ्यातील आपल्या दत्तक गावातील महिलांसाठी के.सी. महाविद्यालयाने 'लोणचे बनविण्याचे प्रशिक्षण' आयोजित करून तयार झालेले लोणचे विकण्याचीसुद्धा जबाबदारी घेतली आहे.

अनेक स्वयंसेवक आपल्या मूळ गावी परत गेलेले आहेत. पण ते तिथे राहूनसुद्धा मास्क तयार करून त्यांचे वाटप करण्याचे काम करत आहेत. आत्तापर्यंत विद्यापीठाच्या रा.से.यो.च्या माध्यमातून २,५०,००० मास्क वाटण्यात आलेले आहेत. मास्क बनविण्यासाठी मुंबई विद्यापीठाने विशेष निधी उपलब्ध करून दिला आहे. या निधीमधून कटाक्षाने महिला बचत गटांच्या माध्यमातून मास्क शिवून घेतले जातात. याचे दोन फायदे होतांना दिसतात, एक म्हणजे ग्रामीण भागातील महिलांसाठी रोजगार निर्माण झालेला आहे व दुसरा, प्रत्येक मास्क फक्त ९ रुपयांमध्ये उपलब्ध होतो आहे. जव्हारच्या महाविद्यालयातसुद्धा हे काम सुरू आहे.

कोविडच्या प्रादुर्भावामुळे रक्तदान शिबिरे घेता येत नाहीत पण रक्ताची गरज आहे हे लक्षात घेऊन 'रक्तदान मोहीम' हाती घेण्यात आली. कार्यक्रम अधिकाऱ्यांनी स्वतःच्या राहत्या इमारतीमध्ये शिबीरे आयोजित केली. यामध्ये आमचे जिल्हा समन्वयक डॉ. कोलते व श्री. सुशिल शिंदे यांनी स्वतः रक्तदान करून समाजासमोर आदर्श निर्माण केला. रक्तदानाची व्हॅन आता रक्तदात्याच्या इमारतीपर्यंत जाते व व्हॅनमध्येच रक्तदान केले जाते त्यामुळे रक्तदात्याच्या आरोग्याची व सुरक्षिततेची पूर्ण काळजी घेतली जाते आहे. लाला लजपतराय महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या शिबिरात रा.से.यो. स्वयंसेवकाने तर स्वतः रक्तदान केलेच पण त्याच्या आईनेसुद्धा रक्तदान केले. लांजा येथील महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या रक्तदान शिबिरात तेथील पोलिस निरीक्षकांनी स्वतः रक्तदान केले तर डहाणूकर महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या रक्तदान शिबिरात माजी स्वयंसेवकांचा मोठा पुढाकार होता.

आपल्या समाजाचे मनोबल व आरोग्य अबाधित रहावे म्हणून मुंबई विद्यापीठ, एच. एन. सी. विद्यापीठ, एच्.एस्.एन्.सी.बी. यांनी एकत्र येऊन कैवल्यधामच्या सहकार्याने स्वयंसेवकांसाठी 'ऑनलाईन योग प्रशिक्षण' शिबिर आयोजित केले होते. 'योग दिवस प्रशिक्षण कार्यशाळा' या नावाने आपण मागील पाच वर्षे हे प्रशिक्षण आयोजित करीत आहोत. या कठीण प्रसंगातसुद्धा उपक्रमात खंड पडू न देता यशस्वीरित्या 'योग दिवस' साजरा करण्यात आला. ११ जूनला सुरु झालेले हे दहा दिवसांचे 'प्रशिक्षण शिबिर' २० जून रोजी संपले व २१ जूनला सर्व प्रशिक्षणार्थी 'आंतरराष्ट्रीय योग दिवस' साजरा करण्यासाठी आभासी पद्धतीने एकत्र आले. या शिबिरामध्ये १८ ते २० जून या कालावधीत दुपारी तीन वाजता मार्गदर्शनपर व्याख्याने आयोजित करण्यात आली होती. यामध्ये प्रशिक्षणार्थींशी श्री. सुबोध तिवारीजी, कैवल्यधाम, मा. प्र. कुलगुरु प्राध्यापक रवींद्र कुलकर्णी, डॉ. अतुल साळुंके, डॉ. संजय जगताप या मान्यवरांनी संवाद साधला. २१ जूनच्या 'आंतरराष्ट्रीय योग दिनाच्या' निमित्ताने आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमाचे उद्घाटन महाराष्ट्राचे राज्यपाल मा. श्री. भगतसिंह कोश्यारीजी यांच्या शुभहस्ते संपन्न झाले. मा. कुलगुरु प्राध्यापक सुहास पेडणेकर यांच्या उपस्थितीत हा सोहळा साजरा झाला. 'आंतरराष्ट्रीय योग दिवस'च्या वेळी स्वयंसेवकांच्या उत्साहाला उधाण आले होते. या दिवशी सर्व रा.से.यो. एककांनी मिळून २९५ ऑनलाईन व २६१ ऑफलाईन कार्यक्रम केले. त्या दिवशी 'फेसबुक'वर मुलांच्या विक्रमी ६८७ पोस्ट होत्या तर यूट्यूबवर वेगवेगळे १४७ व्हिडिओ झळकत होते. २९५ महाविद्यालयांच्या सहभागातून २५,७९६ विद्यार्थी व प्राध्यापक या कार्यक्रमात सहभागी झाले होते.

वर नमूद केलेल्या सर्व कार्यक्रमांची माहिती महाराष्ट्र व गोव्याचे क्षेत्रीय संचालक श्री. कार्तिगेयन व डॉ. साळुंके नियमितपणे रा.से.यो.च्या युवा व खेल मंत्रालयातील रा.से.यो. संचालकांना कळवीत होते. प्रत्येक जिल्ह्यातील चार रा.से.यो. स्वयंसेवकांना मा. श्री. सौरव शहा IPS संचालक, रा.से.यो. भारत सरकार यांच्यासमवेत ऑनलाईन भेट घेऊन आपल्या उपक्रमांची माहिती सांगण्याची संधी मिळाली.

नेहमीच्या रीतिप्रमाणे १२० तास काम पूर्ण केलेल्या स्वयंसेवकांची प्रमाणित यादी महाविद्यालयांना मार्च महिन्यात पाठविण्यात येते. अचानक झालेल्या लॉकडाऊनमुळे या याद्या ईमेलने पाठविण्यात आल्या

पण यामुळेच रा.से.यो.चे अद्ययावत पोर्टल निर्माण करण्याची कल्पना सुचली. या पोर्टलवर सर्व रा.से.यो. एकांकी व स्वयंसेवकांची नोंदणी ऑनलाईन पद्धतीने करता येणार आहे. १५ ऑगस्टपर्यंत नावनोंदणीची प्रक्रिया पूर्ण होईल. या पोर्टलमुळे कागदांचा वापर ९० टक्के बंद होणार आहे. कागदांचा खर्च व कागद सांभाळणे हे दोन्ही आता कमी होणार आहे. हे पोर्टल 'रामराव आदिक तंत्रशिक्षण संस्थे'च्या राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांनी रा.से.यो.साठी बनविलेले आहे. या विद्यार्थ्यांना डॉ. वैभव नरवाडे व सौ. स्मिता भोईर यांचे मार्गदर्शन लाभले. मुंबई विद्यापीठाचे रा.से.यो. कार्यक्रम अधिकारी श्री. रमेश देवकर यांनी पोर्टलसाठी आवश्यक असणारी सर्व माहिती मुलांपर्यंत पोहोचविण्याची व हव्या त्या पद्धतीने त्यातून विविध अहवाल तयार व्हावेत यासाठी मुलांना मार्गदर्शन केले. या पोर्टलचे उद्घाटन २९ जून २०२० रोजी मा. कुलगुरु प्रा. सुहास पेडणेकर यांचे हस्ते झाले. विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठासाठी तंत्रज्ञानाचा वापर केला याचे मा. कुलगुरु महोदयांनी विशेष कौतुक केले. मा. प्र. कुलगुरु प्राध्यापक रवींद्र कुलकर्णी यांनी विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. उद्घाटन समारंभाला विद्याशाखांचे अधिष्ठाता उपस्थित होते. या प्रक्रियेतील दुसरा भाग म्हणजे स्वयंसेवकांची दैनंदिनी ही डिजिटल रोजनिशी 'डॉन बॉस्को इन्स्टीट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी'चे विद्यार्थी बनवित आहेत. काम अंतिम टप्प्यात आहे. अतिशय थोड्या कालावधीत दैनंदिनी उपलब्ध होईल. सेंट जॉन कॉलेज ऑफ इंजिनिअरिंगच्या स्वयंसेवकांनी 'मोबाईल ॲप' बनविलेले आहे.

रा.से.यो.ची नवीन रूपातील वेबसाईट लवकरच समोर येत आहे. विद्यापीठ स्थापनादिनी वेबसाईट सगळ्यांसाठी खुली करण्यात येणार आहे.

एका बाजूला कोविडचे संकट असताना 'निसर्ग चक्रीवादळा'ची आपत्ती आली पण डगमगून न जाता रा.से.यो.चे स्वयंसेवक आपापल्या गावात गावकऱ्यांसोबत दिवसरात्र काम करीत आहेत. स्वयंसेवकांनी वृक्षारोपणालासुद्धा सुरुवात केली आहे. वीज व नेटवर्क नसल्यामुळे स्वयंसेवकांनी केलेल्या कामाचा तपशील अजून उपलब्ध झालेला नाही.

सर्व उपक्रम राबवित असतांना महाविद्यालयांचे प्राचार्य संस्थाचालक, रा.से.यो.चे जिल्हा समन्वयक, विभागीय समन्वयक, कार्यक्रम अधिकारी, विद्यापीठाचे कार्यक्रम अधिकारी श्री. रमेश देवकर यांचे मोलाचे सहकार्य लाभते. रा.से.यो.चे काम उभे करण्यातला सगळ्यात महत्वाचा घटक म्हणजे उत्साही स्वयंसेवक. कोणतीही गोष्ट, काम सांगा ते पूर्ण करण्याची त्यांच्यात चढाओढ असते. अशा विभागाचा प्रभारी संचालक म्हणून काम करताना निश्चितच अभिमान वाटतो.

ही सर्व कामे करीत असताना आम्हांला भक्कम पाठिंबा आहे, तो विद्यापीठातील सर्व कर्मचारी व अधिकारी वर्गाचा. मा. कुलगुरु प्रा. सुहास पेडणेकर, प्र-कुलगुरु प्राध्यापक रवींद्र कुलकर्णी, डॉ. विनोद पाटील, आणि

डॉ. सुनील पाटील या सर्वांचेच मनापासून आशीर्वाद व कौतुक लाभत असते व त्यामुळे आम्हा सर्वांना काम करायला हरुप येतो.

आज हे सगळे तपशील एकत्र करत असताना कै. डॉ. अजय देशमुख यांची प्रकर्षाने आणि वारंवार आठवण येते. या निमित्ताने मुंबई विद्यापीठाच्या मुलांबद्दल व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांबद्दल लिहित असताना देशमुख सरांना ही माहिती दूरध्वनीवर सांगत असतानाच्या त्यांच्या प्रतिक्रिया आठवतात. आपल्या सुरुवातीच्या काळात देशमुख सर स्वतः कार्यक्रम अधिकारी होते त्यामुळे आमच्या कामांची आस्थेने विचारपूस करीत असत. कोविडच्या सुरुवातीच्या गोंधळाच्या काळात त्यांना कुलसचिव म्हणून व व्यक्ती म्हणून जी जी मदत रा.से.यो.ला करणे शक्य होते ती त्यांनी केली. रा.से.यो. व व्यक्तिशः मी त्यांचा सदैव ऋणी आहे.

हा लेख संपवितांना देशमुख सरांनी कधीतरी सांगितलेल्या रॉबर्ट फ्रॉस्ट यांच्या ओळी लिहितो आणि थांबतो,

The woods are lovely, dark and deep,

But I have promises to keep,

And miles to go before I sleep,

And miles to go before I sleep.